

Oslo, 31.01.2024

Deres ref: 22/4354

Helsehjelp til personer uten fast opphold i Norge – Praktisering av rettighetene

Det vises til Helse- og omsorgsdepartementets invitasjon om å gi innspill vedrørende helsehjelp til personer uten fast opphold i Norge.

NOAS gir ikke helsehjelp, og er ikke direkte involvert i helsefaglige spørsmål. I vårt rettshjelpsarbeid har vi imidlertid kontakt med en rekke personer som befinner seg i Norge uten lovlig opphold, og mange av dem har helseproblemer som påvirker dem negativt. Slik sett får vi et innblikk i problemene knyttet til helsehjelp for denne gruppen. NOAS har også en relativt omfattende kontakt med Helsesenteret for papirløse migranter, hvor vi henviser personer med helseproblemer til Helsesenteret, og de henviser juridiske spørsmål knyttet til oppholdstillatelser til NOAS.

NOAS vil vise til Helsesenterets innspill av 24.01.2024, som NOAS stiller seg bak.

Som helsesenteret påpeker i sitt innspill, mener NOAS også at helselovgivningen for papirløse ikke er god nok. Papirløse ble i Norge fratatt retten til primærhelsetjenester i 2011, med virkning fra januar 2012, og kun gitt rett til helsehjelp som er helt nødvendig og ikke kan vente. I sine avsluttende merknader i 2020 til Norges sjette rapport om ØSK, er FNs komité for økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter bekymret for at Norge opprettholder innstramningen fra 2011. Komiteen skriver følgende:

The Committee is particularly concerned about the limited scope of the conditions under which irregular migrants are provided with health care and the absence of clear guidelines for the interpretation of such conditions, which have led to a serious deterioration in the health conditions or to deaths of irregular migrants with chronic diseases and to inconsistent and varying degrees of health services provided to them.¹

I likhet med Helsesenteret kommer NOAS i kontakt med personer som ikke får oppfylt sine behov for helsehjelp. Flere forklarer at den eneste muligheten de har til å få helsehjelp er å gå til nettopp Helsesenteret for papirløse. Senteret og liknende tiltak gjør et svært viktig arbeid med å gi helsehjelp til personer som ikke får hjelp andre steder, men for mange er det ikke en reell mulighet til å få slik hjelp, fordi de bor for langt unna eller av andre grunner har vanskelig med å komme seg til senteret. Helsesenteret har dessuten en begrensning i hvor

---

¹ Punkt 38 i komiteens avsluttende merknader (tilgjengelig fra: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/SessionDetails1.aspx?SessionID=1340&Lang=en).

omfattende helsehjelp det er mulig å gi, så personer som trenger omfattende eller avansert behandling vil normalt ha behov for hjelp fra andre institusjoner.

I en nylig sak får en mann dialyse flere ganger hver uke. Dialysen holder ham i live, men helsesituasjonen er så alvorlig at han ikke vil kunne overleve lenge uten nyretransplantasjon. En slik transplantasjon er imidlertid ikke tilgjengelig fordi han ikke har lovlig opphold i Norge. En annen mann har uttalt til NOAS at han har en blodsykdom som potensielt kan være svært alvorlig, og som han trenger jevnlig oppfølging for. Den eneste tilgjengelige helsehjelpen er imidlertid legen som jobber på asylmottaket. Når han oppsøker legen får han ikke annen hjelp enn at han får utdelt sovepiller og smertestillende tabletter. NOAS kjenner til flere som har liknende utfordringer med tilgang til helsehjelp.

Krav om dekning av utgifter kan føre til vanskeligheter med å få tilgang til helt nødvendig helsehjelp. Ifølge spesialisthelsetjenesteloven § 5-3, skal en pasient som ikke har bosted i Norge «*dekke behandlings- og forpleiningsutgiftene selv*». Helseinstitusjonen eller tjenesteyteren kan ifølge loven kreve dokumentasjon på at pasienten kan dekke utgiftene før hjelp gis. Dette fører til svært urimelig situasjoner. NOAS har sett flere eksempler på at kvinner har fått regning i etterkant av fødsel. I et tilfelle fikk en kvinne regning etter fødsel på over 90.000 kr. De aller fleste papirløse har ikke nok midler til å betale slike utgifter. De har ikke rett til å ta lønnet arbeid. Dokumentasjonskravet i loven kan derfor føre til at nødvendig behandling utsettes, eller i verste fall ikke gis i det hele tatt.

NOAS vil for øvrig påpeke at det ikke kun er papirløse som har vanskelig med å få nødvendig helsehjelp i Norge. En relevant gruppe i denne sammenheng er personer omfattet av Dublinforordningen, som regulerer hvilket europeisk land som er ansvarlig for behandlingen av en asylsøknad. I en del Dublin-saker tar det lang tid å avklare ansvarsforholdet, og det kan også ta lang tid før overføring til det ansvarlige landet gjennomføres. NOAS' erfaring er at det i denne gruppen kan være personer med ulike helseproblemer, og som har vært utsatt for tortur eller andre overgrep.

Det finnes også mange personer med oppholdstillatelse i Norge, som har problemer med å få den helsehjelp de har behov for. Vi tenker da særlig på personer med begrensede oppholdstillatelser. En aktuell gruppe her er personer som har oppholdstillatelse med hjemmel i utlendingsloven § 74 grunnet eksklusjon fra flyktningsstatus eller antatt misbruk av asylinstituttet. Denne gruppen har svært begrensede rettigheter i Norge, mange har vanskelig med å få en tilstrekkelig behandling for sine helseproblemer, og flere har manglende kunnskap om hvilke rettigheter de har. Vi viser her til rapporten «*Livsvarig straff*»², som omhandler situasjonen for denne gruppen.

Problemstillingen er også aktuell for andre grupper med begrensninger i sine oppholdstillatelser. Det vises til rapportene «*Med livet på vent*»,³ om lengeværende barnefamilier med begrensede oppholdstillatelser og «*Hvert år må jeg søke på nytt*»,⁴ om enslige mindreårige med begrensede oppholdstillatelser.

---

² [Livsvarig straff - NOAS \(2023\)](#)

³ [Med livet på vent - Redd Barna, Norsk Folkehjelp og NOAS \(2020\)](#)

⁴ [Hvert år må jeg søke på nytt - Redd Barna, Norsk Folkehjelp og NOAS \(2020\)](#)

NOAS anbefaler derfor departementet å inkludere disse gruppene i sin gjennomgang av helsehjelp til personer uten fast opphold.

Vi takker for anledningen til å gi innspill til departementets arbeid, og vi er tilgjengelige for ytterligere kommentarer om dette skulle være ønskelig.

Med vennlig hilsen for
Norsk organisasjon for asylsøkere

Sanja Adjulovic
fungerende generalsekretær

Andreas Furuseth
juridisk seniorrådgiver